

Kentsel Oturma Elemanı Tasarımlarının Pandemi Koşulları Bağlamında Değerlendirilmesi: Kent Mobilyaları Tasarım Yarışmaları Örneği

Evaluation of Urban Seating Element Designs in the Context of Pandemic Conditions: Example of Urban Furniture Design Competitions

Mikail AÇIKEL¹ , İbrahim BAKIR²

Öz

İnsanlık tarihindeki birçok salgın, yetersiz kentsel sanitasyon sistemleri ve evsel alanların sıhhi olmayan düzenlemeleri gibi bir dizi nedenden dolayı, insanların diğer canlılarla birlikte yaşama biçimlerini ve kentsel alan kullanımlarını etkilemiştir. Aralık 2019'da ortaya çıkan ve halen devam eden Covid-19 süreci, şehirleri kalıcı olarak etkileyen küresel bir pandemi olarak tarihsel süreci etkilediği gibi bugümüzü ve geleceğimizi de etkilemektedir. Son iki yılda "yeni normal" olarak belirtilen yaşam düzenine uyum sağlamakta zorlanan kentsel kullanıcıları, salgının ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik etkileriyle mekânsal kullanımlarını değiştirmektedir. İnsanların kamusal alan kullanımlarında odak noktası olan kent mobilyaları da bu süreçten etkilenmiştir. Kent mobilyaları kullanımının bir ürünü olan kentsel oturma elemanları da bu süreçte en çok etkilenen ve üzerinde düşünülmesi gereken konulardan biri olmuştur.

Çalışmanın kavramsal çerçevesinde kent mobilyası olarak oturma elemanlarına ait bilgiler incelendikten sonra, kentsel oturma elemanlarının tasarım kriterleri ile salgın arasındaki ilişkiden bahsedilecektir. Çalışmada incelenecek olan kentsel oturma elemanları, güncel tasarım süreçleri ve eğilimlerin izlenebildiği proje yarışmalarının bir türü olarak kent mobilyaları tasarım yarışmaları kapsamında seçilmiştir. Bu araştırmanın amacı, yaşanan Covid-19 pandemisinin kamusal alan kullanımındaki kentsel oturma elemanı tasarımları üzerindeki etkisinin literatür kapsamında belirlenmiş olan parametreler üzerinden değerlendirmesinin sunulmasıdır. Bu bağlamda çalışma, pandeminin kent mobilyaları tasarımı üzerindeki etkisinden kamusal alanların kullanımına kadar getirdiği değişikliklere odaklanan birçok araştırmaya da ilham kaynağı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Kent Mobilyaları, Kentsel Oturma Elemanları, Tasarım Kriterleri, Tasarım Yarışmaları

ABSTRACT

Many epidemics in human history have affected the way people live with other living beings and their use of urban space for several reasons, such as inadequate urban sanitation systems and non-sanitary arrangements in domestic areas. The Covid-19 process, which emerged in December 2019 and is still ongoing, affects our present and future as well as the historical process as a global pandemic that affects cities permanently. Urban users, who have difficulty in adapting to the living order stated as the "new normal" in the last two years, are changing their spatial uses with the economic, social, physical, and psychological effects of the epidemic. Urban furniture, which is the focal point of

¹ **Corresponded Author:** Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü, mikailacikel@akdeniz.edu.tr, 0000-0003-0768-222X

² Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, ibakir@akdeniz.edu.tr, 0000-0001-8493-5345

people's use of public spaces, has also been affected by this process. Urban seating elements, which are a product of the use of urban furniture, have also been one of the most affected and important issues to be considered in this process.

Within the conceptual framework of the study, after examining the information about the seating elements as urban furniture, the relationship between the design criteria of the urban seating elements and the epidemic will be mentioned. Urban seating elements to be examined in the study; it has been selected within the scope of urban furniture design competitions as a type of project competition where current design processes and trends can be monitored. The aim of this research is to present the evaluation of the impact of the Covid-19 pandemic on urban seating element designs in the use of public space through the parameters determined within the scope of the literature. In this context, the study will also inspire many researchers focusing on the changes brought by the pandemic from its impact on urban furniture design to the use of public spaces.

Keywords: Covid-19, Urban Furniture, Urban Seating Elements, Design Criteria, Design Competitions

GİRİŞ:

Günümüzde kentler; insanların yaşama, korunma, çalışma, dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarının çeşitlenmesiyle gelişmekte, bu açıdan ekonomik, kültürel ve sosyal olarak daha karmaşık kamusal alanlara kavuşmaktadır. Kamusal alanlar, kültürel boyutların kentin tüm kesimlerine (yerliler ve misafirler açısından) görünen ve kentin kimliğini yansıtan mekânlardır (Oktay, 2011). Kentte yaşayan insanlar, gündelik yaşamını sürdürürken kentin halka açık yerlerinde sosyal ve kültürel yaşamdaki faaliyetlerini devam ettirir. Yaşam faaliyetlerinin devam ettiği kamusal alanlar; sokaklar, avlular, meydanlar, parklar gibi birçok mekânı ve mekân donatısını da içinde barındırmaktadır.

Geçmiş süreçlerden itibaren ekonomik gelişme, kültürel ve teknolojik değişimler, salgın hastalıklar gibi birçok faktör şehirlerin planlama sürecini etkilemiştir. Pandemi mekânın kullanım şeklini ve sosyal hayatın işleyişini büyük oranda etkilediği görülmektedir. 2019 yılının son aylarında ortaya çıkan Covid-19 salgını, hızla yayılarak küresel bir pandemi haline gelirken, dünya pandemi krizine karşı mücadele ederek her alanda çözüm arayışına girmiştir. Tarih boyunca salgından öğrenilen deneyimler, salgınla mücadele için tıbbi çözümler aramanın yeterli olmadığını ve bazı kamu değişikliklerinin de gerekli olduğunu insanlığa öğretmiştir. Bu kapsamda mimarlık ve mühendislik gibi disiplinlerin yapılı çevreyi yeniden şekillendiren salgın hastalıkların etkisini ve yayılmasını azaltmak için büyük bir öneme sahip olduğu görülmüştür (Tekeli, 2000).

Pandemi, sosyal ve mekânsal etkileriyle tüm hayatımızı etkilemiş ve daha önce bilmediğimiz birçok kavram (sosyal mesafe, izolasyon vb.) günlük hayatımıza girmiştir. Gerekli yeni fiziksel yapılanma, kentsel planlama açısından da bazı değişikliklere yol açmıştır. Salgının getirdiği davranış kalıplarında meydana gelen değişiklikler, mevcut kurulu düzenin uygulanabilirliğini sorgularken, ihtiyaçlarımızı karşılayan mekânların da yeniden düzenlenmesini zorunlu kılmıştır. Pandemi sonrası insanların sosyal ve yaşam tarzlarında meydana gelen değişimler, fiziksel ve sanal kamusal alanların kullanımının da değiştirilmesini ve bu alanların tasarımının yeniden ele alınması ile yaratıcı çözümler önerilmesini gerektirmiştir.

Pandemi süreci ile teknolojinin gelişmesi ve şehirlerin hızlı kentleşmesi, insanların kamusal alan ihtiyaçlarını karşılayan ve kente kimlik kazandıran kent donatılarının önemini ortaya çıkarmıştır. Sosyalleşme, dinlenme, toplantı gibi ihtiyaçları karşılayan kentsel donatılardan biri olarak oturma elemanlarının entegrasyonu ve hatta tasarımı da bu süreçten etkilenmiş; zorunlu hallerin azaltılması ile sosyal mesafe kurallarına uyarak açık ve yeşil alanda kent mobilyası organizasyonları oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu fiziksel form, salgın sonrası dönemde şehirlerde ve kamusal alanlarda görülmesi muhtemel, kalıcı bir davranış kalıbı olma potansiyeli oluşturmuştur.

“Yeni normal” olarak tanımlanan süreçte ortaya çıkan riskleri önlemek için kamu spotu ile kamusal ve yarı kamusal alanların güvenli kullanımına yönelik öneriler yayımlanmıştır. Öneriler ve insanların kişisel güvenlik endişeleri nedeniyle kamusal alanda kullanıcı tercihleri, çoğunlukla açık havada oturma kullanımını etkilemiştir. Bulaşma riskini en aza indirmek için yaşam alanlarında yeni düzenlemeler

yapılmış ve gerekli önlemler alınmıştır. Örnek verilecek olursa “Dünya Sağlık Örgütü” teması azaltmak için oturma alanlarında minimum 1,5 m’lik sosyal izolasyon kuralını getirmiştir. Geçmiş, bugünü ve geleceği etkileyecek olan bu süreç, yalnızca kamusal alan kullanımımızı değil, aynı zamanda kent mobilyası olarak oturma elemanlarının tasarımını ve kullanımını da değiştirmektedir. Bu kapsamda pandemi süreci kentsel oturma elemanlarının tasarımcılarına ve kullanıcılarına farklı koşullara uyum sağlama becerisinin önemi hatırlatmıştır.

1. Kavramsal Çerçeve: Kent Mobilyası Olarak Oturma Elemanları

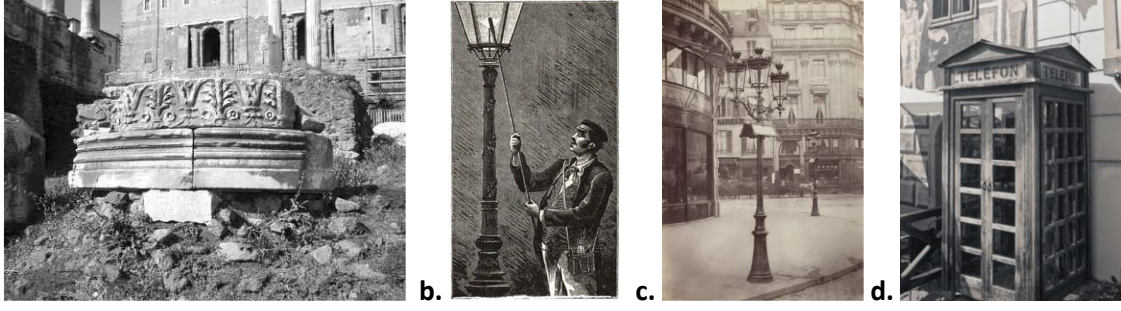
Kamusal alan, insanların sürekli olarak değişmesini ve gelişmesini sağlayan, yani insanları kent içinde “yaşayan” bir varlık haline getiren önemli bir kent ögesidir (Erdönmez ve Çelik, 2016). Kamusal alan ve yarı kamusal alanın kentlinin hayatındaki bu önemli işlevi, kenti daha yaşanabilir ve aktif hale getirmektedir. İlk olarak 1962 yılında Habermas tarafından tanımlanan kamusal alan; toplumun ortak yararını belirlemek ve ortaklaşa belirlenen kararları hayata geçirmek için fikirlerin, söylemlerin ve etkinliklerin oluşturulduğu ve geliştirildiği toplum yararına olan alanlar olarak tanımlanmaktadır (Güney, 2007).

Toplum yapısındaki değişim ve dönüşümler, kamusal alan kullanımlarını da etkilemiştir. Buna ek olarak çağımızın ekonomik ve teknolojik yapısındaki gelişim, kamusal kullanımlarda farklı yaşam alanlarının oluşmasını hızlandırmıştır. Jay Walljasper (2007), “The Greater Community” adlı kitabında kamusal alan tanımını; canlı, güvenli, eğlenceli bir topluluğu, insanların kendiliğinden toplandığı bir alanın temel bileşenlerinden biri olarak tanımlamıştır.

Kamusal alanın bir parçası olan kent mobilyaları da kentin işlevsel ve estetik değerlerinden biri olarak, kamusal alan kullanımında farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kullanıcıları kendine çekmekte ve etkin bir kentsel kimlik oluşturmaktadır. Tarih boyunca, kentsel kamu alanlarında insanların ortak olarak kullandığı unsurların varlığı bilinmektedir. Kent mobilyaları kentlerin kurulmasıyla insan yaşamına girmiş ve Sanayi Devrimi ile giderek yaygınlaşan ve yoğun olarak kullanılan bir kent unsuru haline gelmiştir.

Tarihte bilinen ilk kent mobilyaları ulaşım ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Örnek olarak Antik Roma’da kilometre taşları, yemlikler ve demir kazıklar gösterilebilir (Şekil 1a) (Doğan, 2015). Örnekler arasında endüstriyel çağdan önce, sokak mobilyalarının unsurları olarak tanımlanabilecek sokak lambaları, sokak isimlerinin yazılı olduğu el yapımı tabelalar, çeşmeler veya klasik banklar sayılabilir. Sanayileşme ile kentleşme de hızla artmış ve kamusal alan giderek daha önemli hale gelmiştir. Teknolojinin, ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte “kent mobilyası” kavramı da gelişmeye başlamıştır (Çokar, 1994).

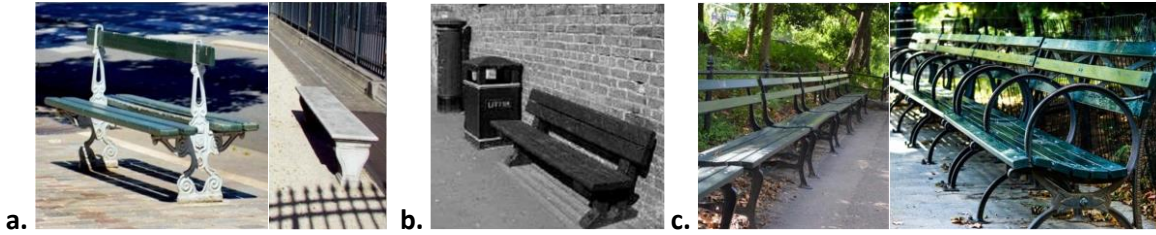
Endüstri Devrimi sonrası kamusal alan mobilyaları başta İngiltere olmak üzere, Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde yaygın olarak kullanıma geçmiş ve kısa sürede kent mimarisinin önemli bir unsuru haline gelmiştir. Endüstriyel ürün olarak ilk kent mobilyası örnekleri, İngiltere’de sokakları aydınlatmak amacıyla kullanılan gaz lambalarıdır (Şekil 1b) (Güner, 2015). İngiltere dışında Avrupa’da şehir mobilyalarının yaygın kullanımı 1850’lerde Fransa’da geniş cadde veya bulvar terimlerinin karşılığı olan “Boulevard” kavramının ortaya çıkması ve bu alanların düzenlenmesi ile gerçekleşmiştir (Yaylalı, 1998) (Şekil 1c). Diğer taraftan, 1884 yılında okyanus ötesi ülkesi olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde ilk uzun mesafe telefon hattının tanıtılması ve sosyal kullanıma açılması, telefon kulübelerinin kentsel mekânlarda kent mobilyası olarak kullanılmasına yol açmıştır (Şekil 1d).

Şekil 1a. Antik Roma Dönemi Mil Taşı (Miliarium Aureum) (URL 1, 2021), **1b.** İngiltere’de Kullanılmaya Başlanılan Gaz Lambası (URL 2, 2021), **1c.** Paris’te Kentsel Tasarımın Bir Parçası Olarak Düşünülen Sokak Lambaları (URL 3, 2021), **1d.** Eski Bir Ahşap Telefon Kulübesi İllüstrasyonu (URL 4, 2021).

Teknolojinin güçlü bir ivme kazandığı 19. yüzyıl sonunda, motorlu taşıtların ve teknolojik ürünlerin kullanımının artmasıyla birlikte, kent mobilyalarına yeni unsurlar eklenmiştir. Kentin tarihi, kültürü, sosyal ve ekonomik yapısı itibarıyla anlamlı semboller içeren kent mobilyaları, kent kimliğinin önemli belirleyicilerinden biridir. (Bayraktar vd., 2008). Aksu (2012) kent mobilyalarını; cadde, sokak, yol, otoparklar, teraslar, kaldırımlar ve meydanlar ile genel olarak dinlenme alanlarında veya çevremizdeki özel alanlarda oturma, barınma, koruma, danışma, ulaşım, iletişim, oyun ve spor gibi işlevleri desteklemek, sosyal yaşamı teşvik etmek, kent insanları için etkin, işlevsel, güvenli ve sağlıklı bir kamusal mekânın oluşumunda aktif özgün tasarım ürünleri olarak tanımlamaktadır.

Kent Mobilyası olarak oturma elemanı kavramının önemli unsurlarından biri olan banklar, ilk olarak 14. yüzyılda Toskana’da tiyatro ve mahkeme solanlarında kullanılmıştır (İhtiyar, 2021). Tarihte işlevine göre tasarlanan ilk kentsel oturma elemanı, 18. yüzyıl Paris’inde taş veya ahşap olarak tasarlanan ikonik Paris bankıdır (Şekil 2a). Kentsel alanlarda kullanılan bu oturma elemanlarının “kent mobilyası” kavramıyla ele alınması 20. yüzyılda gerçekleşmiştir (Şekil 2b). Bu dönemde araç ulaşımı gelişmediği için uzun süre yürümek zorunda kalan insanların dinlenebileceği oturma elemanı tasarımı olan banklar ile daha rahat ve esnek bir kentsel mekân düşünülmüştür (Pierre, 2021).

Şekil 2a. Paris Şehrinin Simgesel Bankları, (URL 5, 2021), **2b.** 19. Yüzyıl Sonu Oturma Elemanı, İngiltere (Prvanov, 2020), **2c.** Central Park Oturma Elemanları, New York (Sarasvatie, 2021).

1860'larda sanayileşme ve büyük ölçekli üretim tesislerinin gelişimi ile bank tanımı ve tasarımı da şekillenmiştir. Gelişen tasarım şekillerinden biri de Amerika Central Park’ta kullanılan sabit banklar olmuştur (İhtiyar, 2021) (Şekil 2c). Bankın tasarımı oldukça basit düşünülmüş, ahşap çiteler ve demir ayaklarla yerleştirildiği konuma sabitlenmiştir. Zamanla, banklar en önemli kent mobilyası haline gelmiş ve daha sonra doğal süreç içinde yaygınlaşmıştır.

20. yüzyılda insan anatomisi ve ideal uzanma pozisyonu üzerine deneyler yapılmaya başlanmış ve mobilya tasarımcıları, "serbest form ergonomisi" üzerine çalışarak ideal formu yaratmayı amaçlamıştır. 20. yüzyıldan itibaren teknoloji ve üretimin ilerlemesi, yeni malzeme biçimlerinin keşfi ile kentlerin imgesi haline gelen çağdaş oturma birimleri tasarlanarak geliştirilmeye devam etmektedir.

Bu konu kapsamında Heath et al., (2011)'de kent mobilyalarından biri olan oturma elemanlarının çevrenin kimliğine ve karakterine katkıda bulunurken, kent mobilyalarının nitelik ve düzeninin de kentsel mekânların kalitesinin bir göstergesi olacağını belirtmektedir. Oturma elemanları, kamusal açık alanların çekiciliğini artıran önemli kent parçalarıdır.

Kentlerde gerçekleşen tasarım faaliyetleri, kamusal alanın kalitesini algılamada ve sosyal alanların kullanımını teşvik edilmesinde önemli bir faktördür (Sheppard, 2015; Main ve Hannah, 2010). Gehl (2010; pp 586-668)'de "Binalar Arasında Yaşam" isimli kitabında oturma aktivesini, "Herhangi bir alandaki halka açık yerlerin kalitesini geliştirmek amacıyla, oturmak için daha fazla ve daha iyi fırsatlar yaratın." sözü ile tanımlamaktadır. Gehl'e (2010) göre, insanların oturacak bir yeri olmadıkça bir yerde kalmaları için hiçbir sebep yoktur. Bu durumda kamusal yaşam; insanların rahatlayabileceği, sosyalleşebileceği, oturabileceği ve başkalarını gözlemleyebileceği rahat, erişilebilir ve aktif bir kamusal ortam yaratmaktadır.

Kamusal alanda çok sayıda oturma seçeneği bulunmaktadır. Sabit oturma birimleri, banklar, sandalyeler, tabureler, oturma duvarları ve açık amfi tiyatro koltukları en yaygın olanlarıdır (Şekil 3a, 3b). Bunların dışında, tasarımcı tarafından bu amaç için tasarlanmış olsun veya olmasın, oturma elemanı olarak sıklıkla başka nesnelere veya elemanlar kullanılmaktadır. Kamusal alanlarda insanlar kayaların, kütüklerin, parmaklıkların, duvarların, saksıların, yangın musluklarının ve üzerine oturulabilecek herhangi bir yararlı yüzeyin üzerinde otururken görülebilir (Main & Hannah 2010).

Şekil 3a. Barselona Park Güell Oturma Elemanları (Elmalı, 2018), **3b.** Paris, Louvre Müzesi Çevresi Oturan İnsanlar (URL 6, 2021).

Kamusal alan ekipmanlarının en önemli sosyal unsurlardan biri olan oturma elemanları, insanların dinlenme, toplantı, görsel zevk ve diğer amaçlarına cevap vermektedir. İnsanların sosyalleştiği ve bulunduğu kamusal alanlardaki düzenlemeler de bu mantığa göre tasarlanmakta ve kullanılmaktadır (Mehta, 2013). Bu nedenle kentteki oturma elemanlarının kullanılacağı mekânda, sayısı ve nerede konumlandırıldığı kadar tasarım nitelikleri ve işlevleri de dikkate alınmalıdır.

1.1. Kamusal Mekânlarda Pandemi Süreci ve Kentsel Oturma Elemanı Tasarımları ile İlişkisi

Covid-19 salgını, dünya çapında insanların yaşam tarzlarında değişiklikler meydana gelmesine neden olmuştur. Virüs ve ilgili sosyal kısıtlama önlemleri birçok kişinin fiziksel ve zihinsel sağlığını olumsuz etkilerken, kamusal alanların kullanımıyla ilgili birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Süreç içerisinde Covid-19 salgını ile pandemi kavramı hayatımıza girmiş, kamusal alan ve tasarımı oldukça önem kazanmıştır. Covid-19 salgın sürecinde evde geçirilen süre arttıkça yürüyüş, egzersiz, bisiklete sürme ve dışarıda oturma gibi aktivitelere olan ihtiyacı da artmıştır. Bu nedenle pandemi döneminde insanların açık ve yeşil alanlarda sosyal mesafeyi koruyarak fiziksel ve sosyal aktivite çabaları giderek daha önemli hale gelmiştir (Erdoğanaras vd., 2020).

2020'de Dünya Şehirleri Raporu, Covid-19 küresel salgınındaki vakaların %90'ından fazlasının kentsel alanlarda meydana geldiğini ve şehirlerin Covid 19'un merkez üssü olduğunu belirtmiştir (URL 7, 2020). Kalabalıkların toplandığı kamusal alanlar ve şehirleri şehir yapan sosyalleşme deneyimleri, insanların pandemi sırasında olmaktan korktukları ve mümkün olduğunca az zaman geçirdikleri yerler haline gelmiştir. Bu anlamda, salgın sırasında yaşanan deneyim, kentsel mekânın kullanımı için yeni alternatifleri de beraberinde getirmiştir. Yeni alternatif yaklaşımlardan biri de kullanıcı sayısı ve ilişkisi ile sosyal mesafe kavramı çerçevesinde gerçekleşen tasarım yaklaşımlarıdır. Kentin birincil kullanıcılarının öncelikli ihtiyaçları ticari ve sosyal alanlar iken, tıpkı bu ticari ve sosyal alanlar gibi kamusal alan ihtiyacı da temel bir ihtiyaç haline gelmiştir. Özellikle gün ışığı ve açık hava ihtiyacı, bu alanlarda daha büyük kentsel açık alanların ve kent mobilyalarının düzenlenmesinde etkili olmuştur (URL 8, 2021). Nacto (2020), açık alanların tasarımının kamusal kullanım durumuna göre düzenlenmesinin gerekliliğine değinerek, bu mekanların kullanımının salgın sırasında ihtiyaçları karşıladığını ve gelecekteki mekânsal formun temellerini atacağını vurgulamıştır.

Covid-19 etken virüsü damlacıklar yoluyla insandan insana bulaşan, kişinin öksürmesi ve hapşırması sırasında el teması sonucu yayılan partiküler maddelerin el, ağız ve göz teması ile bulaşan bir hastalıktır. Bu süreçte sosyal mesafe, kişisel koruyucu ekipman kullanımı (maske, eldiven vb.) ve sosyal mesafe (en az 1,5 metre) gibi yöntemler bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde giderek daha önemli hale gelmiştir (URL 9, 2021). Pandemi sürecinde kamusal alan tartışmalarından biri de sosyal mesafenin uygulanarak, kullanıcıları doğaya yaklaştıran ve kentlilerin kamusal alan kullanımının ihtiyaçlarını karşılayan çalışmalardır.

Ensarioğlu'nun (2021) çalışmasında, pandemi sırasında yapılı çevreyi koşullara uyarlamak ve hastalık bulaşmasını azaltmak için uygulanan yöntem ve araştırmalar; mevcut mekânları uyarlamak için grafik yöntemler, mevcut mekânları tamamlamak ve yeni mekanlar için mekânsal çözümler yaratmak olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Kamusal alanlarda bireyler arasındaki teması en aza indirmek, sosyal mesafeyi korumak ve hızlı bir çözüm aramak için öncelikle kamusal mekânların grafik yöntemlerle uyarlanması kullanılmıştır. New York Domino Park'taki yerleşim alanı belirleme çalışması (Şekil 4a), Singapur'da kamusal alanlarda sosyal mesafe önlemleri (Şekil 4b), Çek Cumhuriyeti'ndeki Brno şehri için tasarlanan "Gastro Güvenli Bölge" (Şekil 4c) gibi uygulamalar bu yaklaşımın örnekleri olarak verilebilir (Ensarioğlu, 2021).

Şekil 4a. Singapur'da Kamusal Alan Kullanımında Sosyal Mesafe Önlemleri (Ebert, 2021), **4b.** New York, Domino Park'ta Yerleşim Alanı Belirleme Örneği (Cutieru, 2021), **4c.** Çek Cumhuriyeti Brno Kentindeki "Gastro Safe Zone" Uygulama Örneği (Harrouk, 2021; Ensarioğlu, 2021).

İnsan yoğunluğunun sınırlandırılması ve sosyal çevre ile etkileşimin azalmasıyla birlikte kent mobilyası elemanlarının tasarımından peyzaj tasarımına, çeşitli mekânsal mimarilerin tasarımından şehir planlamasına kadar farklı ölçeklerde değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Sosyal mesafe kuralları dikkate alınarak insanların oturmak, rahatlamak ve sosyalleşmek için kullandıkları kentsel oturma elemanlarının tasarımı yeniden düşünülmüş ve farklı tasarım yaklaşımları geliştirilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Kentsel Oturma Elemanı tasarım örnekleri (URL 10, 2020)

Kamusal açık alanlar kapsamında insan yaşamı; özgürlük, kendini güvende ve rahat hissetme gibi ihtiyaçların karşılanması, kaliteli bir fiziksel-sosyal çevrenin oluşturulması ile ilgilidir (Uzgören ve Erdönmez, 2017). Bu bağlamda konfor, güvenlik ve temizlik gibi nitelikler, kamusal alanlarda oturulacak tüm yerleri kapsamalı ve halka açık alanlarda herhangi bir yerde oturma seçeneği sunulmalıdır. Covid-19 sürecinde mekânlardaki sosyal etkileşim ve grup etkinliklerinin azalması ile kamusal alanlardaki oturma elemanı tasarım özelliklerinin de insan yaşamındaki önemi ön plana çıkmıştır (Şekil 6).

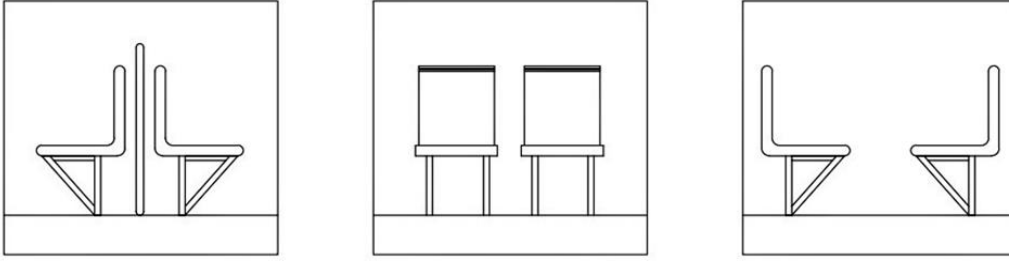

Şekil 6. Pandemi Dönemi Kamusal Mekânlar İçin Tasarım Yarışmalarında Kentsel Oturma Elemanı Tasarımı Örneği, “Reimagining Furniture For Public Spaces” Yarışması Birincilik Ödülü (URL 11, 2020).

Kent mobilyasının önünü açmak için farklı projeler ve yarışmalar oluşturulmuş, salgın sırasında kullanımı gözden geçirilerek daha sürdürülebilir, modern ve çevre dostu tasarımlar üretilmiştir. Bu dönemdeki proje ve yarışmalardan çıkacak ürünlerde özellikle Covid-19 sürecindeki değişim ve nitelikleri yansıtacak kriterler aranmıştır. Bu kapsamda yazın taramasına dayanarak kentsel oturma elemanı tasarımlarına yönelik çalışmalar incelendiğinde:

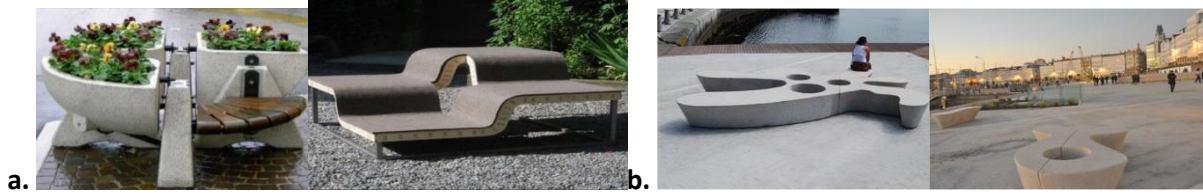
Sheppard (2015) kentsel mekânda her 10 metrekare için en az 1 metre oturma alanı gerektiğini vurgulamaktadır. Burton ve Mitchell (2006), iyi bir kentsel veya konut ortamı elde etmek için koltukların düzenli olarak yaşanabilir yerlere yerleştirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Crankshaw (2012) araştırmasında, kentsel alanlara oturma elemanları yerleştirmenin biçim (görünüş), işlev, dayanıklılık, yerleşim düzeni ve maliyeti gibi beş temel kriteri temel almaktadır. Bu kapsamda incelenen çalışmalarda oturma elemanlarında doğru yer seçimi önemli bir kriterdir. Örneğin oturma elemanları, yüz yüze oturmak istemeyen kullanıcılar için esnek kullanım düzenlemeleri sunarak, uzun süreli kullanımlarda kişilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlayabilir.

Oturma elemanlarını konumlandırırken gruplar halinde yerleştirmek kullanıcıların sosyalleşmelerine ve aynı zamanda kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olacaktır. Oyun için kullanılmadığı sürece oturma birimleri doğrudan yüz yüze yerleştirilmemelidir. Oturma düzeni, kentsel alanlarda sosyal etkileşim normlarını simgeleyen bir tasarım öğesidir. Zayıf etkileşimler için sırt sırta oturma sistemi kullanıldığında, yan yana oturmak etkileşimi sınırlayabilir; yüz yüze oturmak etkileşimi teşvik eden kalıplar yaratır (Şekil 7) (Ünlü, 1998).

Şekil 7. Kentsel Alanlarda Oturma Düzeni Biçimleri (Akyol, 2006; İhtiyar, 2021)

Oturma elemanlarının tasarımında önemli bir kriter fonksiyonel kullanımdır. İşlev (fonksiyon), "bir bütünün her bir parçasının kendi işlevini yerine getirmesi ve üzerindeki sistemin görevini yapmasına yardımcı olarak bütünün işlemesine yardımcı olması" olarak tanımlanmaktadır (Gür, 1996). Özgün bir oturma elemanı tasarımı işlevsel değilse konumlandığı yerde sorunlara neden olabilir. Kent mobilyalarının tasarımında işlevsellik ve amaca uygunluk açısından seçim yapılmalıdır. Herkes için iyi bir kentsel oturma elemanı tasarımı, estetik ve fonksiyonelliğin başarılı kombinasyonundan oluşmaktadır. Bu kombinasyon süreci tasarımların hem estetik hem de fonksiyonel olarak görevini yerine getirdiği anlamına gelir (Önlü, 2010). Kentsel oturma elemanı tasarım biçimleri incelendiğinde; doğrusal, karşılıklı, O, L, S ve C biçimli geometrik formların tercih edildiği görülmüştür (Şekil 8a, 8b).

Şekil 8a. Özgün İşlevsel Oturma Elemanı Örnekleri (URL 12, 2021), **8b.** Geometrik Biçimle Tasarlanmış Oturma Elemanları (URL 13, 2021; Aksu, 2012).

Banklar ve sandalyeler gibi birincil oturma alanlarına ek olarak, özellikle oturma talebinin yüksek olduğu durumlarda merdiven, kaide, basamak, alçak duvar gibi ikincil oturma alanları da kullanılmaktadır. Topluluk içinde oturma davranışları yemek yemeyi, okumayı, uyumayı, satranç oynamayı, güneşlenmeyi, insanlara bakmayı ve konuşmayı içerdiği gibi aynı zamanda benzer faaliyetleri teşvik eder (Şekil 9a), (Gehl, 2011).

Şekil 9a. Hırvatistan, Zadar'da Seyir Amaçlı Oturma Elemanı (Van Uffelen, 2010; İhtiyar, 2021), **9b.** Çeşitli Oturma Alternatifi Sunan Esnek Ve Teknolojik Nitelikler Taşıyan Oturma Elemanları (URL 14, 2021; URL 15, 2021; İhtiyar, 2021).

Kentsel oturma elemanları, çiçek tarhları, aydınlatma veya bisiklet rafları gibi farklı işlevler de dâhil olmak üzere çoğu zaman çok işlevli olacak şekilde tasarlanabilir. Örnek olarak güneş enerjisiyle çalışan USB şarj cihazları, koruyucular ve kablosuz ağ erişimi olan mobilyalar, çalışma/küçük iş birimleri veya eğlence üniteleri olabilir. Kamusal alanlardaki oturma elemanlarının fonksiyonel kullanımları, insan ergonomisine uygun olarak vücudun sağlıklı ve rahat bir şekilde dinlenmesini destekleyecek rahat bir formda tasarlanmalıdır (Şekil 9b) (İhtiyar, 2021).

Oturma elemanlarının tasarımında malzeme tasarımı etkileyen kriterlerden biridir. Tasarımda malzeme seçimi önemlidir; çünkü malzemeler yalnızca işlevselliği optimize etmek için değil, aynı zamanda tasarlanan üründe istenen etkinin elde edilmesini sağlamak için de seçilmektedir. Malzeme çeşitliliği farklı formlar oluşturabilir, ürünün görsel kalitesini artırabilir ve tasarımı zenginleştirebilir. Endüstriyel ürün tasarımının geliştirilmesinde, bilinen ve yeni malzemelerin doğru kullanımı ile önerilen doğru ve kaliteli uygulama çok önemlidir (Ertaş ve Bayazıt, 2004).

Kentsel oturma elemanları tasarımında hava şartlarına dayanabilecek uygun malzeme kullanımı oldukça önemlidir. Kentsel mekânlardaki oturma elemanlarında; metal, çelik, demir, beton ve plastik gibi çok farklı malzemeler kullanılmaktadır. Son dönemde teknolojik imkânların gelişmesi ile polipropilen ve polietilen gibi modern malzemelerin oturma elemanı tasarımlarında kullanıldığı görülmektedir. Modern malzemelerin kullanımı ile oturma elemanlarında arzu edilen çeşitli formlar ve özgün tasarımlar elde edilmiştir (Şekil 10a). Kentsel oturma elemanlarının tasarımında diğer malzeme çeşitleri olarak yoğunlukla ahşap, beton, metal gibi malzeme çeşitleri de tercih edilmektedir (Şekil 10b, 10c, 10d).

Şekil 10a. Polietilenden Üretilmiş Olan Loop Bench (URL 16, 2021), **10b.** Beton Malzeme Oturma Elemanı (URL 17, 2021), **10c.** Metal Malzeme Oturma Elemanı (URL 18, 2021; İhtiyar, 2021), **10d.** Ahşap Malzeme Oturma Elemanı (URL 19, 2021; İhtiyar, 2021).

Kentsel oturma elemanlarının tasarımında önemli bir kriter konfor koşullarının sağlanmasıdır. Bu elemanlarının tasarımında konfor, başlangıçta oturma birimlerinin yerleşim sıklığı olarak düşünülmüştür. Bu düşünme biçimi oturma elemanlarının tasarımında kullanıcı fizyolojisinin ve ergonominin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Rahat oturma elemanında kimin kullanacağı, oturma elemanının boyutu, malzeme cinsi, malzemenin dokusu, donatının şekli gibi değişkenler geçerli olmaktadır. Oturma elemanlarının konforu için mikro iklim, koruma, görüş ve konum önemli kriterlerdir (Gehl, 1990; İhtiyar, 2021). Kamusal alanlardaki kullanıcıların büyük çoğunluğu, hareketli ve yoğun kullanılan yerlerde de oturmayı, birçoğu da arka planda olup dinlenmek isteyeceği oturma elemanlarını tercih etmektedir. Oturma elemanı çevresinde su, ağaç ve diğer bitki örtüsü gibi doğal özelliklerle birlikte iklimsel-çevresel ve sosyal konfor koşulları sağlandığında daha fazla tercih edilmeleri de olasıdır (Şekil 11a, 11b).

Şekil 11a. Sosyal Konfor Sağlayan Oturma Elemanı (URL 20, 2021), **11b.** İklimsel-Çevresel Konfor Sağlayan Oturma Elemanı (URL 21, 2021), **11c.** Yerleri Değiştirilmiş Oturma Elemanları (URL 12, 2021), **11d.** Kolay Temizlenebilir Malzeme İle Üretilmiş Oturma Elemanı, İngiltere (URL 22, 2021; İhtiyar, 2021).

Kentsel oturma elemanlarının tasarımındaki konfor koşullarından biri de temizlik, bakım ve güvenlidir. Kentsel oturma elemanlarının bakımı; biçimine, üretilen malzemenin cinsine ve yerleştirilme yerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Oturma elemanı tasarımında seçilen ve kullanılan malzemeler; leke,

ısı, çizilmelere karşı uzun ömürlü ve sıcaklık, nem, yağış, güneş ışığı vb. çevresel faktörlere karşı dayanıklı olmalıdır (İhtiyar, 2021). Dış mekân oturma elemanları; toz, kir, yaprak, kuş pisliği, yiyecek- içecek dökülmeleri ve grup kullanımından dolayı kolay temizlenebilir olmalıdır. Kentsel oturma elemanlarında güvenlik açısından devrilme, sıcaklık dolayısıyla oluşacak malzeme sorunları, aydınlatma ve algılama bilirlirlik gibi unsurlar önemli kriterlerdir (Şekil 11c, 11d).

Yazın taraması kapsamında kent mobilyaları tasarımına yönelik çalışmalarda ele alınan ölçütler değerlendirildiğinde, tasar elemanları olarak renk uyumu, ölçü/oran dengesi; tasarım nitelikleri olarak konum, işlevsel nitelik, malzeme niteliği, bakım, temizlik ve konfor şartları; çevresel ve sosyal olarak etkileyicilik, gösterişlilik, özgünlük, yerleşim yeri, çevresel-sosyal uyum, anıtsallık ve görsel zenginlik oluşturma gibi kriterlerin ön plana çıktığı görülmektedir (Aksu, 2012; İhtiyar, 2021; Ensarioğlu, 2021; Tarakçı, 2003; Güner, 2015; Yıldırım, 2004; Çolak, 2012; Elmalı, 2018).

Kentsel oturma elemanı tasarım standartları ve salgın koşulları değerlendirildiğinde, kamusal alanların zorunlu dönüşüme uğraması; başkalarından korkma ve bir araya gelmek istememe gibi nedenlerden dolayı oturma alanlarında kişiselleştirmeyi artırmaktadır. Alternatif olarak insanların kamusal alanlara girerken kişisel mesafeye saygı göstererek bir araya gelmesine yardımcı olabileceği kentsel oturma elemanları gözlenmektedir. Oturma birimlerinin tasarımında, teknolojik imkânların kullanımına bağlı olarak malzeme seçimi, fiziksel ve çevresel etkiler, kullanım yeri ve güvenlik Covid-19 sürecinde öne çıkan unsurlar olmuştur. Bu bakımdan bugünün ve geleceğin kamusal alanlarına yenilikler getirilerek; kent mobilyaları tasarımında sosyo-mekânsal çıkarımlar yapmak oldukça önemli bir konu olmuştur.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı, kamusal alan kullanımındaki kentsel oturma elemanı tasarım kriterlerini ve bu mobilyalar üzerinde değişimlere neden olan Covid-19 pandemi etkilerini incelemektir. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle kavramsal çerçevede kent mobilyası ile kent mobilyası olarak oturma elemanlarına ait tarihsel süreç ve tasarım nitelikleri araştırılmıştır. Ardından yazın taramasına dayanarak kentsel oturma elemanı tasarım kriterleri ile Covid-19 pandemi sürecinde kentsel oturma elemanı tasarımlarını etkileyen alt parametreler doğrultusunda 3 temel parametre belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kentsel Oturma Elemanı Tasarım Kriterleri ve Pandemi Sürecinde Tasarım Kriterlerini Etkileyen Parametreler

Kentsel Oturma Elemanı Tasarım Kriterleri ve Pandemi Sürecinde Tasarım Kriterlerini Etkileyen Parametreler					
Tasarım Kriterlerinde Belirleyici Olan Alt Parametreler			Pandemi Süreci Tasarım Kriterlerini Etkileyen Alt Parametreler		
Rahatlık, Ergonomi	Pierre, 2021 İhtiyar, 2021 Gehl, 1990	Malzeme Kullanım	Ertaş ve Bayazıt, 2004 İhtiyar, 2021 Elmalı, 2018	Güven, Rahat Hissetme, Ergonomi	Uzgören ve Erdönmez, 207 URL 10 URL 11 Nacto, 2020
Kalite, Ergonomi	Heat et al, 2011 Sheppard, 2015 Main and Hannah, 2010 Gehl, 2010	Temizlik, Bakım	Çolak, 2012 Yıldırım, 2004 Güner, 2015 İhtiyar, 2021	Malzeme Teması, Temizlik	Ensarioğlu, 2021 Nacto, 2020 URL 9
Yerleşim Düzeni, Konumlandırma	Sheppard, 2015 Ünlü, 1998 Akyol, 2006 Crankshaw, 2012 İhtiyar, 2021	Güvenlik	İhtiyar, 2021 Aksu, 2012 Tarakçı, 2003	Sosyal Mesafe, Konfor, Konum, Biçimsel Düzen	Erdoğanaras vd., 2020 Cutieru, 2021 Harrouk, 2021 Ebert, 2021 İhtiyar, 2021

	Burton and Mitchell, 2006				
Estetik, Biçim(Form)	Önlü, 2010 Gehl, 2011 Gür, 1996 Aksu, 2012 Crankshaw, 2012	Dayanıklılık, Maliyet	Crankshaw, 2012 İhtiyar, 2021	Kullanımda Esneklik	Ensarioğlu, 2021 İhtiyar, 2021 Nacto, 2020

Yazın taraması sonucunda, kamusal mekânlarda kullanılan oturma elemanlarının pandemi sürecinde tasarım niteliklerini belirleyen önemli parametrelerin; işlev (fonksiyon), malzeme kullanımı ve konfor kavramlarının alt parametreleri olduğu tespit edilmiştir. Covid-19 pandemi koşulları bağlamında, oturma elemanlarının tasarımında özellikle bu kriterlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda ülkemizde pandemi sürecinde açılmış olan kent mobilyası tasarım yarışmalarında ödül almış kentsel oturma elemanlarının belirlenmiş olan kriterler bağlamında, betimsel analizi yapılarak değerlendirilmiştir (Tablo 2). Çalışma da analiz edilecek kentsel oturma elemanları, nitelikli ve özgün tasarımların üretildiği kent mobilyaları tasarım yarışmalarında ödül alan kentsel oturma elemanları kapsamında belirlenmiştir. Çalışmanın son aşamasında Covid-19 pandemi koşullarının kentsel oturma elemanı tasarımlarının biçimlenmesi üzerindeki etkisi tartışılmıştır.

Tablo 2. Ödül Alan Kentsel Oturma Elemanı Tasarımlarının Belirlenen Kriterler Kapsamında Değerlendirme Şablonu

Belirlenmiş Olan Kent Mobilyası Tasarım Yarışması ve Ödülleri			
1. Ödül	Kriterler	2. Ödül	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓		İşlev (Fonk.) ✗
Tasarım Görseli	Malz. Kul. ✗	Tasarım Görseli	Malz. Kul.
	Konfor		Konfor ✓

✓ Tasarımsal Biçimlenme Kapsamında Uygunudur.
✗ Tasarımsal Biçimlenme Kapsamında Uygun Değildir.

3. Bulgular ve Tartışma

Pandemi sonrası çok disiplinli tasarım topluluğu önceliklerini yeniden düşünmenin, yeni tasarım dilleri ve yaklaşımları geliştirmenin yollarını aramaktadır. Dünyayı etkisi altına alan pandemi sürecinin; kamusal mekân tasarımı, mekânsal algıyı, kullanımını ve yönetimini de nasıl etkileyeceği belli değildir. Ancak mevcut durumu olumlu bir şekilde ele almak, pragmatik bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu kapsamda sağlıklı ve işlevsel kamusal mekânların, içinde yaşayan insanlar üzerindeki olumlu etkisi her zamankinden daha fazla konuşulmaktadır. Bu süreçte kamusal alanlarda aranan olumlu etkinin kent mobilyası kullanımına odaklandığı da görülmektedir. İnsanların sosyalleştiği, fiziksel ve çevresel olarak ihtiyaçlarını karşıladığı vb. birçok özelliği karşılayan kentsel oturma elemanlarının tasarım ve nitelikleri bu süreçte etkin bir inceleme alanı olmuştur.

Çalışma kapsamında da yazın taramasına dayanarak kentsel oturma elemanlarının tasarım özellikleri ve pandemi sürecinin kamusal alan kullanımında getirdiği değişimlerin ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde kentsel oturma elemanlarının tasarımında pandemi kullanımına bağlı olarak; işlev (fonksiyon), malzeme kullanımı ve konfor gibi kriterlerin önemi tespit edilmiştir. Bu süreçte ön plana çıkacak olan kavramın fonksiyon (işlev) kriterinin bir niteliği olan “esneklik” kavramı olduğu da öngörülmektedir. Tasarım yaklaşımı, hedef kullanıcı grupları ve malzeme seçimi açısından esnek tasarım anlayışının; öngörülemez salgın benzeri süreçlere ve farklı koşullara kısa sürede uyum sağlamak için büyük bir avantaj sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada örneklem alanı olarak analiz edilen kentsel oturma elemanları, tasarım yarışmaları kapsamında seçilmiştir. Pandemi sürecinde, özellikle kentsel alanların yeniden inşasında nitelikli tasarımlar elde etmenin yöntemi olarak tasarım yarışmaları ön plana çıkmaktadır. Tasarım yarışmaları, nitelikli projeler elde etme yöntemi olarak mimarlık kültürünün gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Yapılı çevre için veri sağlama potansiyeli nedeniyle sık sık gündeme gelen bir konu da olmuştur. Yarışmalar, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yeniden şekillenen kentlerde yeni kimlikleri temsil eden kamusal alanların üretilmesine ortam sağlamakta ve kentin mimari gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Tarihin akışı içinde kayıt altına alınan tüm tasarım yarışmaları ürünleri, yapıldıkları dönemin beğeni ve mimari özellikleri ile yeni nesiller yararına ve sonraki nesillere bilgi aktarımı için oldukça önem taşımaktadır. Böylece tasarım yöntemlerinin tarih boyunca geçirdiği değişim ve gelişim, yarışma için üretilen temsiller aracılığıyla okunabilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada pandemi süreci olarak son iki yılda açılmış olan kent mobilyaları tasarım yarışmaları ürünleri, Covid-19 pandemi değişimleri ve kentsel oturma elemanı tasarım ilişkisi incelemesi sonucunda belirlenen parametreler kapsamında analiz edilmiştir.

Pandemi sürecinde ülkemizde açılan kent mobilyaları tasarım yarışmaları incelendiğinde, iki ulusal kent mobilyası tasarım yarışması açıldığı tespit edilmiştir. Yarışmalardaki oturma elemanı projeleri incelendiğinde, "Bursa Kent Mobilyaları Tasarım Yarışması (URL 23, 2021)" (Tablo 4) kapsamında ilk üç tasarım, üç mansiyon ve iki satın alma projesinin ödüllendirildiği; "İstanbul Senin Kent Mobilyaları ve Oyun-Rekreasyon Ürünleri Tasarımı Yarışması (URL 24, 2020)" (Tablo 1, 2, 3) kapsamında ise ilk beş tasarım, beş mansiyon ve bir satın alma projesinin ödüllendirildiği tespit edilmiştir. Tasarım yarışmalarında tasarımcılardan beklenen tasarım yaklaşımları ve değerlendirme ölçütleri incelendiğinde:

İstanbul Senin Kent Mobilyaları tasarım kategorisinde; kullanıcıların açık alandaki ihtiyaçlarını karşılayan, nitelikli vakit geçirmelerine olanak tanıyan, bir yandan bireysel kullanıma cevap verirken bir yandan sosyalleşme ve paylaşımı destekleyen, kalabalık kullanım senaryolarına açık, kent dinamiği içindeki çağdaş, gündelik hayatın akışını kolaylaştıran, sorunlara çözüm olma odaklı, tekil veya çoklu olarak konumlandırılabilen ve/veya kombinasyonlar oluşturmaya izin veren, seri üretime uygun kent mobilyaları tasarımlarının beklendiği belirtilmiştir (URL24). Yarışmada değerlendirilecek olan tasarımların değerlendirme ölçütlerinde ise; vandalizm, güven, konfor, sürdürülebilirlik, ihtiyaçlara veya mevcut sorunlara (malzeme yıpranması, kullanım güvenliği, ürünlerin amacı dışında kullanımı sonucunda karşılaşılan hijyen problemleri gibi...) yenilikçi çözüm olacak yaklaşımlar, mevcut teknoloji ile bütünleşmek, modülerlik açısından üretimi ve taşınması kolay esnek tasarım yaklaşımları gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır (URL 24).

Bursa Kent Mobilyaları tasarım yarışmasında, kent bütününde kullanılmak üzere mevcut dokuya adapte edilebilen, işlevsel, teknolojik detaylarla güçlendirilmiş, çevre dostu kent mobilyalarının geliştirilmesi, montaj, bakım ve onarım konularında optimum maliyetleri dikkate alan, kullanışlı, güvenli ve verimli tasarım çözümleri içeren, uygulanabilir ürün tasarımlarının beklendiği belirtilmiştir (URL 23). Yarışmada değerlendirilecek olan tasarımların değerlendirme ölçütlerinde ise; yenilik, ayırt edicilik, dokuya uyum, işlevsellik, dayanıklılık, erişilebilirlik, üretilebilirlik, sürdürülebilirlik, depolama ve lojistik gibi kavramların belirlendiği tespit edilmiştir (URL 23).

İncelenmiş olan tasarım yarışmalarında beklenen tasarım yaklaşımları ve değerlendirme ölçütlerinde; işlevsellik, sürdürülebilirlik, güven, konfor, dayanıklılık, malzeme seçimi ve kullanımı gibi kavramların vurgulandığı görülmektedir. Son dönemde de dünyayı etkisi altına alan pandemi süreciyle beraber kamusal mekânlardaki oturma alanlarında sosyal mesafe, temizlik, güven, konfor ve kullanım nitelikleri gibi kriterler ön plana çıkmaktadır. Bir dönemi tanımlayan pandemi süreci, asıl olarak tasarımcı ve kullanıcılara farklı koşullara uyum sağlama becerisi olan esneklik kavramının önemini hatırlatmaktadır. Yazın taraması kapsamında da pandemi sürecinde kentsel oturma elemanı tasarımlarının biçimlenmesinde; işlevsellik, malzeme kullanımı ve konfor gibi esnek tasarım yaklaşımı kriterlerinin

önemi tespit edilmiştir. Bu doğrultuda tasarım yarışmalarında ödül alan on dokuz proje ödülü belirlenen parametreler kapsamında değerlendirildiğinde:

Tablo 3. İstanbul Senin Kent Mobilyaları Tasarımı Yarışması 1., 2. ve 3. Ödülü Oturma Elemanı Tasarımlarının Analizi

İstanbul Senin Kent Mobilyaları Tasarımı Yarışması Ödülleri (2020)			
1. Ödül – 1. Kullanım	Kriterler	1. Ödül – 2. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓ Malz. Kul. ✓ Konfor ✓		İşlev (Fonk.) ✓ Malz. Kul. ✓ Konfor ✗
1. Ödül – 3. Kullanım	Kriterler	1. Ödül – 4. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✗ Malz. Kul. ✓ Konfor ✗		İşlev (Fonk.) ✗ Malz. Kul. ✗ Konfor ✓
2. Ödül – 1. Kullanım	Kriterler	2. Ödül – 2. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓ Malz. Kul. ✓ Konfor ✓		İşlev (Fonk.) ✓ Malz. Kul. ✓ Konfor ✓
2. Ödül – 3. Kullanım	Kriterler	3. Ödül	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓ Malz. Kul. ✓ Konfor ✗		İşlev (Fonk.) ✗ Malz. Kul. ✗ Konfor ✓

İstanbul senin kent mobilyaları ve oyun-rekreasyon ürünleri tasarımı yarışması 1. ödül oturma elemanı kullanımları incelendiğinde, 1. kullanım oturma elemanı yer seçiminde kamusal alan kullanımında yoğun olarak tercih edilen otopark alanı içerisinde düzenleme yapıldığı görülmektedir. Pandemi sürecinde insanların yoğun kullanımında olan bir yer seçimi olumsuz bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. 4. kullanım oturma elemanında sistemin doğal taş malzeme ile kurgulandığı, fakat oturma yüzeyinde ise metal malzeme kullanımı belirlenmiştir. Bu bakımdan Covid-19 virüsünün temas ile bulaşma riskini artıran bir malzeme tercih edildiği görülmektedir. Konfor açısından tüm kullanımlarda ergonomik, temiz ve bakım kolaylığı olan bir tasarım yaklaşımın olduğu fakat pandemi süreci açısından değerlendirildiğinde 3. kullanım ve 2. kullanım oturma birimlerinde sosyal mesafe önlemleri açısından oturma yerleşim düzeninin esnetilebileceği bir tasarım yaklaşımı görülmektedir. Tüm oturma düzenlerinde işlevsel açıdan ihtiyaçları karşılayan esnek bir kullanım tercih edilmiştir.

2. ödül tasarım oturma elemanları incelendiğinde, 1. kullanım ve 2. kullanım oturma elemanı tasarım çözümünde yer seçimi ve işlev açısından pandemi sürecinde yer değiştirilebilir esnek bir yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Malzeme kullanımları açısından doğal taş ve ahşap malzeme kullanımı ile sürdürülebilir, dirençli ve virüsün bulaşma riskini aza indirebilecek bir malzeme tercih edildiği görülmektedir. Konfor şartları açısından 1. ve 2. kullanım oturma elemanlarında yerleşim biçimlerinde modüler tasarım anlayışı ile sosyal mesafe ölçütlerine uyulduğu belirlenmiştir. 3. kullanım oturma elemanında ise modüler sistemlerin çözümlerinde toplu oturma imkanları sağlanmış fakat bu tasarım yaklaşımının olumsuz olduğu düşünülmektedir. 3. ödül oturma elemanı tasarımında ise işlevsel açıdan bireysel/tekil oturmaya yönelik çözümlerin geliştirildiği belirlenmiştir. Malzeme kullanımı açısından

plastik esaslı geri dönüştürülebilir ve metal malzeme kullanımı ile pandemi sürecinde virüsün bulaşma riskini artırabilecek bir malzeme tercihi görülmektedir. Konfor şartları açısından bireysel oturma ile yerleşim biçiminde geçici bir çözüm yaklaşımı bulunsa da sosyal konfor açısından eksik bir tasarım yaklaşımı gözlenmektedir.

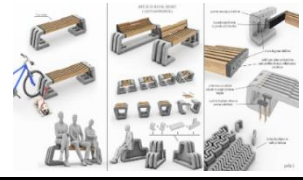
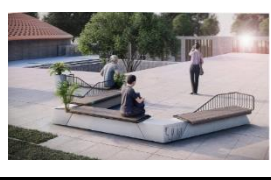

Tablo 4. İstanbul Senin Kent Mobilyaları Tasarımı Yarışması 4., 5. Ödüller ve 1. Mansiyon Ödülü Oturma Elemanı Tasarımlarının Analizi

İstanbul Senin Kent Mobilyaları Tasarımı Yarışması Ödülleri (2020)			
4. Ödül – 1. Kullanım	Kriterler	4. Ödül – 2. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✗		İşlev (Fonk.) ✗
	Malz. Kul. ✗		Malz. Kul. ✗
	Konfor ✓		Konfor ✓
4. Ödül – 3. Kullanım	Kriterler	5. Ödül – 1. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓		İşlev (Fonk.) ✓
	Malz. Kul. ✗		Malz. Kul. ✓
	Konfor ✓		Konfor ✓
5. Ödül – 2. Kullanım	Kriterler	5. Ödül – 3. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓		İşlev (Fonk.) ✓
	Malz. Kul. ✓		Malz. Kul. ✓
	Konfor ✓		Konfor ✗
1. Mansiyon – 1. Kullanım	Kriterler	1. Mansiyon – 2. Kullanım	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✓		İşlev (Fonk.) ✓
	Malz. Kul. ✓		Malz. Kul. ✓
	Konfor ✓		Konfor ✓

4. ödül oturma elemanı kullanımları incelendiğinde, yer seçimi ve konfor açısından sosyal mesafe ölçütlerine uyan tekil ve işlevsel açıdan tartışılabilir bir tasarım yaklaşımı çözümleri görülmektedir. Malzeme tercihinde ise metal malzeme kullanımı ile pandemi sürecine uygun bir malzeme tercih edilmemiştir. 5. ödül kullanımlarının bir kısmında toplu kullanıma olanak sağlayan esnek bir yaklaşım olsa da pandemi şartlarında sosyal mesafe ölçütlerine uygun bir tasarım çözümleri yapılmamıştır. Malzeme seçiminde ise, doğal taş ve ahşap esaslı malzeme kullanımı ile temizlenebilir ve pandemi açısından güvenli bir yaklaşım görülmektedir. 1. mansiyon kullanımlarında işlevsel olarak esnek bir tasarım yaklaşımı ile konforlu, güvenli ve malzeme tercihi ile uygun bir çözümleri gidilmiştir. 1. mansiyon kullanımında modüler sistemle sağlanan toplu kullanım çözümleri, pandemi süreci açısından tartışılabilir tasarım yaklaşımlarıdır.

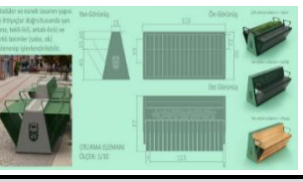

Tablo 5. İstanbul Senin Kent Mobilyaları Tasarımı Yarışması 2., 3., 4., 5. Mansiyon ve Satın Alma Ödülü Oturma Elemanı Tasarımlarının Analizi

İstanbul Senin Kent Mobilyaları Tasarımı Yarışması Ödülleri (2020)			
2. Mansiyon	Kriterler	3. Mansiyon	Kriterler
	İşlev (Fonk.) ✗		İşlev (Fonk.) ✓
	Malz. Kul. ✓		Malz. Kul. ✗

	Konfor	×	Konfor	✓
4.Mansiyon	Kriterler	5.Mansiyon-1.Kullanım	Kriterler	
	İşlev (Fonk.)		İşlev (Fonk.)	✓
	Malz. Kul.		Malz. Kul.	✓
	Konfor		Konfor	×
5. Mansiyon – 2. Kullanım	Kriterler	Satınalma	Kriterler	
	İşlev (Fonk.)		İşlev (Fonk.)	×
	Malz. Kul.		Malz. Kul.	✓
	Konfor		Konfor	✓

2, 3, 4, 5. mansiyon ile ödüllendirilen oturma elemanı tasarımlarında pandemi süreci açısından incelendiğinde, işlevsel olarak esnek tasarım yaklaşımları olduğu gibi esnek olmayan tasarım yaklaşımları da görülmektedir. Malzeme kullanımlarında pandemi sürecine uygun ahşap ve doğal malzemelerin yoğunlukla kullanıldığı birkaç üründe ise bakım, temizlik ve konfor açısından uygun olmayan metal türevi malzemelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Konfor açısından önemli bir husus olan yerleşim biçiminde ise sosyal mesafe ve güvenli kullanım gibi pandemi süreci kriterlerinin göz ardı edildiği tespit edilmiştir. Satın alma ödülü olarak yer seçiminde farklı bir yaklaşım ile çevresel konforun sağlandığı görülmektedir. Satın alma ödülü tasarımının bireysel oturmaya olanak sağlaması, ahşap malzeme kullanımı ve yer seçimi açısından pandemi sürecine uygun olumlu bir tasarım yaklaşımının sergilendiği görülmektedir.

Tablo 6. Bursa Kent Mobilyaları Tasarım Yarışması Ödülleri Oturma Elemanı Tasarımlarının Analizi

Bursa Kent Mobilyaları Tasarım Yarışmaları Ödülleri (2021)			
1. Ödül	Kriterler	2. Ödül	Kriterler
	İşlev (Fonk.)		İşlev (Fonk.)
	Malz. Kul.		Malz. Kul.
	Konfor		Konfor
3. Ödül	Kriterler	1. Mansiyon	Kriterler
	İşlev (Fonk.)		İşlev (Fonk.)
	Malz. Kul.		Malz. Kul.
	Konfor		Konfor
2. Mansiyon	Kriterler	3. Mansiyon	Kriterler
	İşlev (Fonk.)		İşlev (Fonk.)
	Malz. Kul.		Malz. Kul.
	Konfor		Konfor
1. Satınalma	Kriterler	2. Satınalma	Kriterler
	İşlev (Fonk.)		İşlev (Fonk.)
	Malz. Kul.		Malz. Kul.

Konfor

Konfor

Bursa Kent Mobilyaları Tasarım Yarışması ürünleri incelendiğinde, 1. ödül oturma elemanında malzeme kullanımında doğal taş ve ahşap malzemenin kullanımı ile pandemi sürecine uygun bir malzeme seçimi görülmektedir. Modüler tasarım çözümü ile de esnek bir yaklaşım sergilense de yerleşim düzeni açısından sosyal mesafe ölçütlerinin dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. 2. ödül oturma elemanı tasarımı ise, sosyal konfor açısından bireysel oturma düzeni yaklaşımı ve malzeme tercihi ile pandemi sürecine geçici bir çözüm önermektedir. Oturma elemanı tasarımında alternatif oturma düzeni yaklaşımı sunmayan tasarım esneklik kavramı açısından tartışılabilir bir tasarım yaklaşımıdır. 3. ödül oturma elemanı tasarımı incelendiğinde, işlevsel açıdan esnek olmayan, yerleşim düzeninin de sosyal mesafe ölçütleri ve güvenlik kriterlerine uygun olmayan bir yaklaşım görülmektedir. Malzeme kullanımında ise yoğun temas halinde bulunan yüzeylerde ahşap malzeme kullanımı ile taşıyıcı kurgusunda metal malzemenin kullanıldığı belirlenmiştir.

1. ve 3. mansiyon ödülleri oturma elemanlarında alternatif oturma düzenleri ile esnek bir tasarım yaklaşımı sergilendiği görülmektedir. Konfor açısından da yerleşim biçiminde tekil ve toplu kullanım imkânı sağlaması açısından pandemi sürecine uygun bir oturma elemanı çözümlenmesi sergilenmiştir. Malzeme kullanımında da kolay temizlenebilir, dayanıklı ve pandemi şartlarına uygun ahşap ve doğal taş malzeme kullanımları tespit edilmiştir. 2. mansiyon ve 2. satın alma ödülü oturma elemanında ise çift taraflı bireysel kullanıma olanak sağlayan esnek bir yaklaşım görülse de bu çözümün pandemi şartları açısından geçici bir tasarım yaklaşımı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1. mansiyon oturma elemanı tasarımında metal malzeme kullanımı, pandemi şartlarına uygun bir malzeme tercihi olarak görülmemektedir. 1. satın alma ve 2. satın alma ödülleri oturma elemanı tasarımların da göze çarpan diğer bir unsur işlevsel ve yerleşim düzeni açısından pandemi şartlarına uygun olan bir esnek tasarım çözümü eksikliğidir.

Yarışmalar kapsamında oturma elemanları tasarımları detaylı incelendiğinde, tüm ürünlerde teknolojinin getirdiği yeniliklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Örnek olarak oturma ürünlerinin büyük bir kısmında mobil uygulamalar ile oturma elemanlarının şarj ünitesi, temizlik/bakım konularında bilgilendirme, bisiklet istasyonu, veri paylaşabilme, ihtiyaç talebi ve hasar bildiri gibi aplikasyonların geliştirildiği görülmüştür. İncelenen tasarım kriterleri kapsamında değerlendirilen kent mobilyaları oturma elemanı ödüllünün, pandemi durumuna göre esnek bir tasarım yaklaşımı kullanılarak oluşturulduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda incelenen yarışmalarda pandemi şartlarına uygun işlevsel mobilya tasarımı yaklaşımlarının olduğu görülmektedir. İncelenen diğer kriterler kapsamında oturma elemanı tasarımlarında malzeme seçimi ve güvenlik, bakım/temizlik, iklimsel, çevresel ve sosyal konfor gibi konuların ikinci planda bırakıldığı görülmektedir. Oturma elemanı tasarımlarının bir kısmında malzeme seçimi ve yerleşim düzeni açısından pandemi şartlarına uygun bir çözümün önerilmediği belirlenmiştir.

Pandeminin başlangıcından bu yana, kamusal alanlarda ve bu alanlarda kullanılan mobilyalarda yapılan iyileştirmeler hakkında kapsamlı bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu süreçte insanlar kamusal alanlarda kişisel mesafe kurallarını dikkate almaya çalışmış ancak farklı çözümler geliştirememişlerdir. Kamusal kullanımlara yönelik yapılan öneriler aslında günlük hayata yansıyan en hızlı çözümler olarak görülmektedir. Kamusal alanlarda kullanılan oturma ünitelerinin tasarımının değişmeye başladığı ve ilk akla çözüm önerilerinin geldiği görülmektedir Covid-19 süreci hala devam etmekte olup sonuçları ve etkisi mevcut durumda ölçülemediği için bu ürünlerin tasarımında ve kullanımında çözüm önerilerinin esnek, sürdürülebilir ve kentsel dirençlilik sağlayan tasarımlar olması öngörülmektedir. Pandemi ile sosyal mesafe kuralının kamusal alanlarda uzun vadeli bir gerçeklik olması gibi, kentsel oturma elemanı tasarımlarının da yapıyı çevre ile entegrasyonu da kalıcı çözümler içermelidir.

SONUÇ:

Tarih boyunca salgın hastalıklar, nüfusun yoğunlaştığı kentsel mekânların şekillenmesinde önemli dönüm noktaları oluşturmuştur. Kamusal alanların inovasyonu ve mekânsal organizasyonu ile yapı çevre ve insan yaşamı değişikçe yaşam kalitesinin yükseltilmesi mümkün hale gelmektedir.

Bu araştırmadan çıkarılacak en önemli sonuç, salgın sürecinde edinilen deneyimlerle Covid-19 pandemisinin bir dönemi ifade etmekle beraber, asil olarak tasarımcılara farklı koşullara uyum sağlama becerisinin önemini hatırlatmasıdır. Salgın sürecinden kazanılan tecrübe ile kentsel oturma elemanı tasarımlarında öne çıkan bir konuda; özellikle kamusal mekân tasarım sisteminde yer alan tüm katılımcıların, bu mobilyaların tasarlanmasında esnek, sürdürülebilir ve dirençli bir tasarım anlayışının bilincinde olması gerekliliğidir. Çalışma kapsamında da kentsel oturma elemanı tasarım kriterleri ve pandemi sürecinde bu kriterleri etkileyen parametrelerin işlevsellik, malzeme kullanımı ve konfor kavramları olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda belirlenmiş olan parametrelerin “esneklik” kavramının bir sonucu olarak kentsel oturma elemanlarının tasarımında ön plana çıkması ve tasarımların bu çerçevede gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

İncelenen tasarım yarışmalarında analiz edilen kentsel oturma elemanlarının, belirlenmiş olan parametreler kapsamında tasarım biçimlenmesinin büyük bir kısmının uygun olduğu tespit edilmiştir. Covid-19’a sebep olan virüsün birincil bulaşma yolu, enfekte kişiler veya yüzeylerle doğrudan temastır. Bu nedenle yoğun kullanıcı durumu olan kentsel oturma elemanlarında malzeme seçimi, virüsün yüzeyde hayatta kalma süresi açısından kullanıcının korunmasını sağlamak için önemli bir kriterdir. Yarışma kapsamında incelenen tasarımların çoğunda ahşap, doğal taş ve bakır alaşımları gibi temizliği kolay ve yüzeylere virüs yapışması az olan malzemelerin tercih edildiği gözlemlenmiştir. Bazı tasarım yaklaşımlarında bu kriter göz ardı edilmiş ve virüslerin yüzeylerde tutunma olasılığının daha yüksek olduğu malzeme kullanımı belirlenmiştir.

Oturma elemanlarının tasarımında önemli bir kriter yer seçimi ve fonksiyon olarak esnek tasarım konseptidir. İçinde yaşadığımız 21. yüzyıl, teknolojinin ve hızın günlük yaşama nüfuz ettiği bir yüzyıldır. Bu nedenle esneklik kavramı, her türlü koşulda bile bu çağın değişen ihtiyaçlarını karşılamak için günümüzde son derece önemli bir tasarım kriteridir. İncelenen kent mobilyası tasarım yarışması ürünlerinin çoğunda esnek tasarım yaklaşımı gözlenmiştir. İncelenen tasarım yarışmaları ürünlerinin çoğu, pandemi sırasında teknolojik fırsatlardan yararlanma ilkesini ön planda tutularak bir tasarım yaklaşımı sergilediği görülmektedir. Yer seçimi açısından tasarım yarışması ürünlerinin büyük bir kısmı, insanların sosyalleşebileceği ve sosyal mesafe kurallarına riayet edebileceği halka açık alanlarda konumlandırılmıştır. Yer seçimi açısından da bazı tasarım yarışması ürünlerinin pandemi sürecinde bu kriteri göz ardı eden lokasyonlara yerleştirildiği belirlenmiştir.

Diğer bir kriter olarak konfor şartları da pandemi sürecindeki tasarımlarda dikkate alınması gereken önemli bir parametredir. Pandemi sürecinde insanların kamusal oturma alanlarından beklentileri iklimsel ve çevresel şartlara uygun, güvenli, temiz ve daha fazla vakit geçirebileceği ergonomik tasarım arayışları olmuştur. İncelenen tasarım yarışmaları ürünlerinde iklimsel-çevresel konforun gözetildiği fakat sosyal konfor açısından bireysel çözüm arayışlarına gidildiği görülmektedir. Temizlik bakımından kolay temizlenebilir malzeme seçimi ön plana çıkmaktadır. Güvenlik bakımından oturma elemanlarının yerleşim biçiminde tekil çözümler veya çoklu kullanımlarda sosyal mesafe kuralını gözetilen tasarım yaklaşımlarının göz ardı edildiği belirlenmiştir.

Analiz kapsamında, özellikle büyük kentlerde insanların yoğun ve stresli bir hayatı olduğu için kamusal alanlarda mobilya kullanımı ve kalitesi; kentsel oturma düzeninin önemini ortaya koymakta ve kullanıcıların sosyal mesafe kurallarına uyarak salgın sonrasında güvenle dinlenebilecekleri ve sosyalleşebilecekleri oturma elemanı tasarımlarının yapılması gerekliliğini göstermektedir. Bu nedenle,

pandemi nedeniyle kentsel oturma elemanlarının tasarımında tek/yerel çözüm önermek yerine, kamusal alanlara ve mobilyalarına küresel bir perspektiften daha kapsayıcı ve bütüncül bir yaklaşım getirmek daha verimli sonuçlar verecektir. Pandemi sonrası kamusal alanların tasarımı tartışmalarında “kentsel sürdürülebilirlik” ve “kentsel dayanıklılık” kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak son yıllarda adından sıkça söz ettiren bu kavramların içi boşaltılmış, yapılan uygulamalar ile bu kavramlar çoğu zaman kendi içinde çelişir hale gelmiştir. Pandemi sonrası kamusal alanların ve bu alanlarda kullanılan mobilyaların tasarımında esas olan, benzer sorunlara geçici çözümler üretmek değil; bu sorunlara neden olan sebeplerin kökenine inip, bunları ortadan kaldıracak tasarım yaklaşımları ve bilinci sergilemektir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Teşekkür: Teşekkürümüz yoktur.

KAYNAKÇA:

- Aksu, Ö. V. (2012). Kent Mobilyaları Tasarımında Özgün Yaklaşımlar. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), ISSN: 1309-9876.
- Akyol, E. (2006). Kent Mobilyaları Tasarım ve Kullanım Süreci. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayraktar, N. Tekel, A. ve Ercoşkun, Y. (2008). Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi ve Kent Kimliği İlişkisi. *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der.* 23(1): 105-118.
- Burton, E. and Mitchell, L. (2006). *Inclusive Urban Design: Streets for life*. Routledge.
- Crankshaw, N. (2012). *Creating Vibrant Public Spaces: Streetscape Design İn Commercial and Historic Districts*, Island Press.
- Cutieru, A. (2021, 18 Aralık). How has public space changed in 2020? https://www.archdaily.com/953517/how-has-public-space-changed-in-2020?ad_medium=gallery.
- Çokar, A. (1994). Kent Mobilyaları- Çöp Kutuları- İstanbul Fenerbahçe Bölgesi'nde Bir Değerlendirme Çalışması. Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çolak, Ş. (2012). Kamusal Alanda Kentsel İç Mekanlar: Kent Mobilyaları ve Moda Senti Üzerine Bir Analiz ve Tasarım Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, C. (2015). Çağdaş Kent Mobilyası Üzerine Bir İnceleme Örnekler ve Değerlendirmeler. *Enkazdaki Miras: Nepal Depreminden Dersler*, 317.

- Ebert, G. (2021, 15 Aralık). Bright tape promoting social distancing transforms public architecture in Singapore. <https://www.thisiscolossal.com/2020/04/tape-singapore-social-distancing/>.
- Elmalı, A. S. (2018). Kent Mobilyasının Gelişim Süreçleri ve Türkiye Ölçeğinde Tasarımlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ensarioğlu, S. A. (2021). COVID-19 Salgını Sonrasında Yapılı Çevrenin Fiziksel ve Kavramsal Dönüşümü Üzerine Öngörüler. *İdealkent (Covid-19 Sonrası Kentsel Kamusal Mekânların Dönüşümü)*, 10-45.
- Erdoğanaras, F., Camur, K. C., Tamer, N. G., ve Mercan, K. (2020). Covid-19, Mahalle, Müşterekler, Kentsel Yaşam ve Halk Sağlığı. *Türk Coğrafya Dergisi*, (76), 115-128.
- Erdönmez, E. ve Çelik, F. (2016). Kentsel Mekanda Kamusal Alan İlişkileri . *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (14), 145-163. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubaked/issue/57267/810019>.
- Ertaş, D. G. ve Bayazıt, N. (2004). Strüktür ve Malzeme Özelliklerinin Endüstriyel Ürün Tasarımına Etkisi. *2. Ulusal Yapı Malzemesi Kongresi*, TMMOB Mimarlar Odası Organizasyonu, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Gehl, J. (1990). Public Life in Central Stockholm 1990. *Public Space. Stockholm: City of Stockholm*, 190.
- Gehl, J. (2010). *Cities for people* Island Press. Washington DC.
- Gehl, J. (2011). "Three Types of Outdoor Activities", "Life Between Buildings," and "Outdoor Activities and the Quality of Outdoor Space": from Life Between Buildings: Using Public Space (1987). *In The City Reader (pp. 586-608)*, Routledge.
- Güner, E. (2015). Kent Kimliği İlişkisi Bağlamında Kent Mobilyaları Sultanahmet Meydanı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güney, Z. (2007). Kamusal Alan Nedir? Kamusal Mekân Nedir? *Haberler, Mimarlık*, <http://www.arkitera.com/news.php>.
- Gür, Ş. Ö. (1996). Mekân örgütlenmesi. *Gür Yayıncılık*.
- Harrouk, C. (2021, 15 Aralık). The gastro safe zone: a public space proposal that considers social distancing measures. <https://www.archdaily.com/938599/the-gastro-safe-zone-a-public-space-proposal-respecting-social-distancing-measures>.
- Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S. (2011). *Public Places-Urban Spaces*. Routledge.
- İhtiyar, T. N. (2021). Kentsel oturma elemanları tasarım kriterlerinin alışveriş merkezlerinin yarı kamusal açık alanları bağlamında değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Main, B. and Hannah, G. G. (2010). *Site furnishings: a complete guide to the planning, selection and use of landscape furniture and amenities*. John Wiley & Sons.
- Mehta, V. (2013). *The street: a quintessential social public space*. Routledge.
- Nacto (2020). *Pandemi Müdahalesi ve Toparlanma Sırasında Sokaklar*, ss 49.

- Oktaç, D. (2011). Kent kimliğine bütüncül bir bakış. *İdealkent Dergisi*, 2(3), 8-19.
- Önlü, N. (2010). Ege Bölgesi El Dokuma Kaynakları. *Sanat Dergisi*, (17), 47-60.
- Pierre, F. M. Ltd. (2021, 15 Aralık). What is the story behind the public benches of Paris? <https://frenchmoments.eu/benches-of-paris/>.
- Prvanov, S. (2020). Urban Furniture in a New Setting of Public Spaces Within the Kurdistan Region: Educational Targets and Course Design Process. Available at SSRN 366118.
- Sarasvatie, A. (2021, 15 Aralık). Central Park Bench Quotes. <https://mybenchideas.blogspot.com/search/label/central%20park%20bench%20quotes?m=0>.
- Sheppard, M. (2015). Essentials of urban design. Csiro Publishing.
- Tarakcı, N. F. (2003). Kentsel Çevrede Vandalizm: Vandalizmin Bank Tasarımına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2000). Dünyanın Salgınlar ve Kentler Sarmalında Geldiği Nokta; Covid-19 İlhan Tekeli. *Efil Yayın Grubu*, 1(26).
- URL 1. (2021, 15 Aralık). Antik Roma Dönemi Mil Taşı. https://en.wikipedia.org/wiki/Milliarium_Aureum.
- URL 2. (2021, 15 Aralık). Endüstriyel ürün olarak gaz lambası örneği. http://www.goodreads.com/author_blog_posts/7054472-lighting-london-s-street-a-short-history.
- URL 3. (2021, 15 Aralık). Paris'in eski, simgesel sokak lambaları. <https://articulosparapensar.wordpress.com/2014/02/01/paris-before-Haussmann-by-charles-marvillephotography/>.
- URL 4. (2021, 15 Aralık). Eski bir ahşap telefon kulübesi. <https://pixers.com.tr/posterler/cesky-krumlov-eski-sokaklarinda-retro-ahsap-telefon-kulubesi-60119937>.
- URL 5. (2021, 15 Aralık). Baron Haussman Parisian Bench. <https://frenchmoments.eu/benches-of-paris/>.
- URL 6. (2021, 15 Aralık). Worldsfinestdestinations. <https://worldsfinestdestinations.net/top-6-inspirations-to-make-paris-your-nexttravel-destination/>.
- URL 7. (2021, 15 Aralık). UN-Habitat, World Cities Report 2020: The Value of Sustainable Urbanization. <https://unhabitat.org/wcr/>.
- URL 8. (2021, 15 Aralık). Kentleri Tanımlayan Mobilyalar. https://v3.arkitera.com/h34666-kentleri-tanimlayanmobilyalar.html?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_80bd34e29e29dee6f80e19dcc014cef4b21a42b0-1627317741-0-gqNtZGzNAg2jcnBszQIO.
- URL 9. (2021, 15 Aralık). World Health Organization, Modes of transmission of virus causing Covid-19: implications for IPC precaution recommendations. <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/modes-of-transmission-ofvirus-causing-covid-19-implications-for-ipc-precaution-recommendations>.

- URL 10. (2020, 15 Aralık). Kentsel Mobilya Tasarımları Örnekleri. <https://www.designboom.com/design/shield-bench-to-fight-covid-19-antonio-lanzillo-partners-04-17-2020/>.
- URL 11. (2021, 15 Aralık). Reimagining Furniture for Public Spaces. <https://uni.xyz/competitions/re-connect/entries>.
- URL 12. (2021). Kentsel Donatılar ve Kent Estetiği. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/157130/mod_resource/content/1/KENTSEL%20TASARIM%207-%20DONATI.pdf.
- URL 13. (2021, 15 Aralık). Paseo do Parrote, Coruña İspanya. www.granilouro.com.
- URL 14. (2021, 15 Aralık). Hackingurbanfurniture. <http://www.hackingurbanfurniture.net/research/the-physical-and-social-normative-properties-of-street-furniture/>.
- URL 15. (2021, 15 Aralık). Streetandgarden. <https://streetandgarden.com/project/hobart-waterfront/>.
- URL 16. (2021, 15 Aralık). Christophe Pillet, Loop Bench. <https://shop.mohd.it/en-us/loop-panca-serralunga.html>.
- URL 17. (2021, 15 Aralık). Escofet. <https://www.escofet.com/en/products/urban-life/landscape-furniture/lungo-mare>.
- URL 18. (2021, 15 Aralık). Metal ayaklı oturma elemanı. https://cms.esi.info/Media/documents/22989_1480933710613.pdf.
- URL 19. (2021, 15 Aralık). Trendhunter. <https://www.trendhunter.com/trends/peoples-bench>.
- URL 20. (2021, 15 Aralık). Contemporist. <https://www.contemporist.com/the-kajen-public-bench-by-thomasbernstrand/>.
- URL 21. (2021, 15 Aralık). Archiexpo. <https://www.archiexpo.com/prod/bellitalia/product-65807-2062459.html>.
- URL 22. (2021, 15 Aralık). Kolay Temizlenebilir Malzeme ile Üretilmiş Oturma Elemanı. www.marshalls.co.uk.
- URL 23. (2021, 15 Aralık). Proje Yarışmaları. <https://yarismalar.bursa.bel.tr/yarisma/bursa-kent-mobilyalari-tasarim-yarismasi/>.
- URL 24. (2021, 15 Aralık). Konkur İstanbul. <https://konkur.istanbul/projeler/>.
- Uzgören, G. ve Erdönmez, M. E. (2017). Kamusal Açık Alanlarda Mekan Kalitesi ve Kentsel Mekan Aktiviteleri İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Megaron Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1.
- Ünlü, A. (1998), Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar. *İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Baskı atölyesi*, İstanbul, ISBN 975-561-120-7.
- Van Uffelen, C. (2010). Street furniture. Braun.
- Walljasper, J. (2007). The great neighborhood book: A do-it-yourself guide to placemaking. *New society publishers*.

Yaylalı, S. (1998). Kent Mobilyaları Tasarımında Kullanılabilecek Kavramsal Bir Model. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Extended Abstract

Today, cities develop with the diversification of people's needs for living, protection, work, rest, and entertainment, and in this respect, they gain more economically, culturally, and socially complex public spaces. Public spaces are places where cultural dimensions are visible to all parts of the city and reflect the identity of the city. In this context, with the development of technology and the rapid urbanization of cities, the importance of urban equipment's that meet people's public space needs and give identity to the city has also increased. Seating elements, which are one of the urban equipment's, also stand out in public places as important urban parts that meet the needs such as socialization, rest, and meeting.

In recent years, pandemic conditions affecting our use of public space have changed not only the way urban space is used, but also the functioning of social life. The Covid-19 pandemic, which occurred in the last months of 2019, spread rapidly, and became a global epidemic, and the world caught up in the pandemic crisis sought solutions to the epidemic.

Experience gained from the epidemics experienced in the historical process has shown that not only the search for medical solutions will be enough in the fight against the pandemic, but also that some public changes are necessary. A new physical forming has also led to some changes in the urban architecture. Changes in the way people socialize and live after the pandemic; it has also changed the use of physical and virtual public spaces and led to a rethink of the design of these spaces and the proposed creative solutions.

This process, which will affect the past, present and future, changes not only our use of public space, but also the design and use of seating elements as urban furniture. The combination of urban furniture and even its designs were affected by this process, and with the reduction of restrictions, an organization was tried to be created in accordance with the rules of social distancing in open and green areas. This physical forming, which is likely to be seen in urban and public places in the post-pandemic period, also has the potential to become a permanent pattern of behavior.

The aim of this study is to first examine the urban seating element design criteria in the use of public space and the effects of the Covid-19 pandemic, which has caused changes in this furniture. For this purpose, the information about living elements such as urban furniture and urban furniture will be examined in the conceptual framework. Then, based on the summer scan, urban seating element design criteria and covid-19 pandemic relationship will be examined. In line with the criteria determined in this context, urban seating elements that have received awards in urban furniture design competitions opened during the pandemic process in our country will be evaluated. In the final stage of the study, the effect of covid-19 pandemic conditions on the shaping of urban seating staff designs will be discussed.

Public spaces with urban equipment are important elements that enable people to constantly change and develop in a city, that is, make people a 'living' presence in the city. The development of public spaces and equipment in these areas started with industrialization and urbanization increased rapidly in this process and the public space became increasingly important. There are many seating options in the public area. Benches, chairs, stools, fixed seating, seating walls, and amphitheater seats are the

most common. Seating elements, which are one of the most important social elements of public space equipment, respond to people's rest, meetings visual pleasure, and other purposes. The regulation of public spaces where people socialize and come together is also designed and used according to this logic. Therefore, in places where urban seating elements are used, design quality and functionality, and quantity and location should be taken into consideration.

The Covid-19 pandemic has changed the way people live all over the world. While the virus and related social restraint measures negatively affect the physical and mental health of many people, it has also ignited many discussions about the use of public spaces. In this process, various designs and competitions were developed to pave the way for urban furniture, and more sustainable, modern, and environmentally friendly designs emerged by reviewing their use during an epidemic. During this period, criteria were sought to reflect the changes and characteristics of the Covid-19 process in the products that emerged from the projects and competitions.

Mandatory renewal of public spaces when urban seating design standards and epidemic situation assessments are made; it increases the personalization of seating areas for reasons such as fear of others, not being wanted to get together. Depending on the use of technological facilities in the design of the seating units, material selection, physical and environmental impact, place of use and safety have been the highlights of the Covid-19 process. In this context, bringing innovation to the public spaces of today and the future; Social and spatial inference has always been a very important issue in urban furniture design.

As a result of the literature review, the prominent approaches for the design quality of seating elements used in public spaces; function, material use, and comfort concepts have been found. In the context of the Covid-19 pandemic, the need to focus on these standards comes to the fore, especially in the design of seating elements.

Urban seating elements to be examined as a model area in the study were selected within the scope of design competitions. In the pandemic process, design competitions come to the fore as a method of obtaining qualified designs, especially in the reconstruction of urban areas. Design competitions make important contributions to the development of architectural culture as a method of obtaining qualified projects. In addition, it has been a frequent topic due to its potential to provide data for the structured environment. The competitions provide an environment to produce public spaces representing new identities in cities reshaped with the proclamation of the Republic and contribute to the architectural development of the city.

In this context, when the urban furniture design competitions opened in our country during the pandemic process were examined, it was determined that two national urban furniture design competitions were opened. When the seating staff projects in the competitions are examined, the first three designs, three honorable mentions and two purchasing projects are awarded within the scope of "Bursa Urban Furniture Design Competition (2021)"; Within the scope of "Istanbul Your Urban Furniture and Game-Recreation Products Design Competition (2020)", it is seen that the first five designs, five honorable mentions and, one purchasing project have been awarded. Nineteen project awards determined in this direction were analyzed within the scope of the specified parameters.

When detailed examination of the furniture element designs that are awarded in the competitions, it was determined that all products contain the innovations brought by technology. For example, most seating products have developed mobile applications for seating elements such as charging units, cleaning/maintenance information, bicycle stations, data sharing, claim information and, damage

notifications. The competition awards, which were evaluated within the scope of the design criteria examined, were designed with a flexible design approach in light of the pandemic situation. In the competitions investigated in this direction, it is seen that there are functional urban furniture design methods suitable for pandemic conditions. Within the scope of other criteria examined, it was determined that materials selection and safety, maintenance/cleanliness, climate, environmental and social comfort were left in the background in the design of furniture elements.

Within the scope of the analysis, the use and quality of furniture, especially in public places where people are intense and stressed in large cities; demonstrates the importance of urban seating arrangement and that users can rest safely after the epidemic by following the rules of social distancing.

The most important conclusion to draw from this research is how the COVID-19 pandemic will guide our thinking on designing the urban furniture of the future and to seek an answer to the inferences learned by everyone, especially during the pandemic. As one of the epidemic experiences in urban furniture design, all participants, especially in the public space design system, should be aware of the changes and measures brought about by the epidemic and create a design awareness that is flexible, sustainable, and durable in the design of urban furniture. Therefore, instead of proposing single/local solutions in the design of urban seating elements in pandemic conditions, bringing a more inclusive and holistic approach to public spaces and furniture from a global perspective will give more efficient results.